

Förebyggande juverhälsovård på besättningsnivå

Inledning

Perspektivet i sjukdomsförebyggande hälsoarbete är principiellt omvänt från traditionella veterinära insatser när kliniskt sjuka djur på olika sätt åtgärdas. Det handlar inte om sjukvård utan friskvård vilket kräver ett betydligt mer förfinat signalsystem som i god tid rättvisande speglar subkliniska (osynliga) tecken på begynnande juverhälsostörningar i besättningen. Man bör beakta att juvret hos mjölkkon belastas i högre grad än flertalet andra kroppsfunktioner och därför kan kallas för mjölkkons chockorgan. Med det menas att all negativ belastning på kon i form av till exempel stress, underutfodring eller smitta till en början visar sig som en ökad förekomst av både kliniska (synliga) och subkliniska (upptäcks främst genom förhöjda celltal) mastiter. För djurhållaren är dessutom även en lindrig juverstörning av stor vikt eftersom redan en begynnande inflammation i juvret påverkar mjölkbildningen starkt i negativ riktning. Kon fungerar och trivs allra bäst om hon aldrig får klinisk mastit och stadigt har ett celltal under 100 000 celler/ml mjölk. Tvärtemot vad många tror får mindre än 10 procent av svenska kor klinisk mastit under ett år och det vanligaste celltalet hos en enskild ko ligger, oavsett ras och ålder, stadigt mellan 20 000 och 50 000 celler/ml och just dessa kor med mycket låga celltal är faktiskt även de som mer eller mindre aldrig får mastit.

Arbetsgång vid juverhälsoarbete på besättningsnivå

1. Ta fram grundläggande fakta om gården under senaste året

- Mjölkningsystem och inhysningsform
- Antal kor, ras och kg ECM
- Beräknat tankcelltal
- Mastitbehandlingsincidens (MBI) det vill säga andel av kor som fått klinisk mastit
- Hur sker urvalet av kor för undersökning, odling och behandling

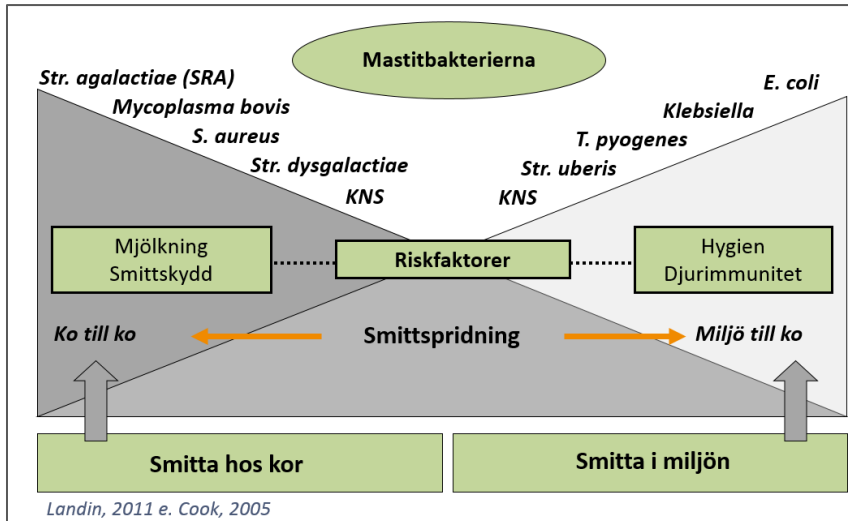
2. Ställ dig sen följande frågor

- Nya celltal över 100 000 När kommer de och hos vilka djurgrupper?
- Kliniska mastiter När kommer de under året och utläkningsgraden?
- Var utförs bakterieodlingar Ackrediterat laboratorium/veterinär/annat sätt?
- Typ av juverbakterier Kobundna/miljöbundna; agensfördelning på odlingar?
- PCR på tank Inte utfört/förekomst *Str. agalactiae/M. bovis*/annat?
- Mjölkningsstudie utförd Nej/Ja; Mjölkningsrutiner och -anläggning OK?

Förtydliga bilden av gården med stöd av

- Gårdsdokumentation och kokontrollrapporter såsom
 - Signaler Djurvälstånd
 - Juverhälsa på nätet
- Tidigare gårdsundersökningar/rådgivning/erfarenheter från
 - Mjölkningsstudie med eller utan vakuumlögning
 - Gårdens HPM Hälsoprofil om sådan tagits fram
 - Produktionsrådgivare och/eller annan veterinär aktiv i besättningen
- En sondering med gårdens ägare och personal för att klargöra
 - Inställning och motivation
 - Uppfattning om rimliga mål

Fakta: Olika juverbakterier sprids på olika sätt

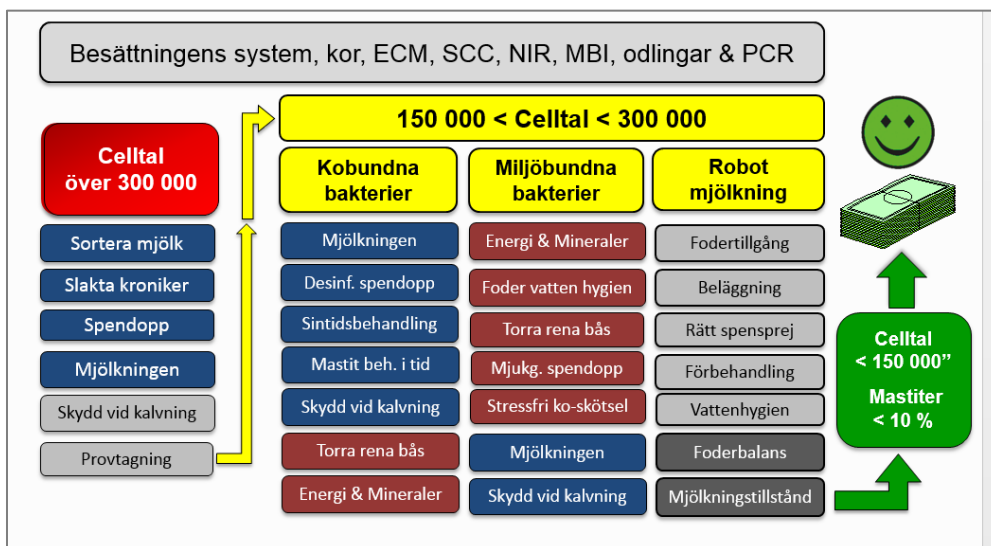

Figur 1: Juverbakterier sprids olika beroende på sin smittreservoar. Alla bakterier kan visserligen spridas på alla sätt men förstavalet av förebyggande åtgärder bör alltid innefatta det vanligaste fallet

3. Välj vägen framåt utifrån kartlagt läge i besättningen

Förstavalet av insatsområden bestäms främst med stöd av

- Beräknat tankcelltal senaste året
- Vilka juverbakterier som är vanligast i besättningen
- Konventionell mjölkning eller mjölkrobot
- De områden som intresserar och motiverar ägare och personal allra mest

Figur 2: Arbetsgång utifrån celltal (per ml mjölk), bakteriespektrum och driftsform vid förebyggande juverhållsövård.

3.1 Celltalet är över 300 000

4 Akutåtgärder för att kunna leverera mjölk till mejeriet

- Sortera bort mjölk med höga celltal från tanken
- Slakta kroniskt infekterade kor i juverhälsoklass (JHKL) 6-9 när ekonomin tillåter
- Använd lämpligt spendopp/-sprej i riklig mängd
- Se över rutiner vid mjölkning

2 Åtgärder som stärker smittskyddet och ger en tydligare bild av läget

- Se över kalvningsutrymmets hygien och smittskydd för friska kor och förstakalvare
- Provt systematiskt celltalskor och anlita ackrediterat laboratorium

3.2 Celltalet är mellan 150 000 och 300 000 och kobundna bakterier är vanligast

5 åtgärder som skyddar korna från smitta

- Se över mjölkningen med hänsyn till hygien, rutiner och teknikfunktion
- Inför jodhaltigt spendopp/-sprej i riklig mängd
- Sintidsbehandla kor i JHKL 3-8 utifrån historik och odlingsresultat
- Behandla akuta kliniska mastiter hos tidigare friska kor samma dag de upptäcks
- Säkra noga kalvningsutrymmets hygien och smittskydd för friska kor och förstakalvare

2 åtgärder som stärker kornas motståndskraft

- Se till att alla liggytor är torra och rena
- Säkra energiförsörjning och mineralbalans under tiden kring kalvning

3.3 Celltalet är mellan 150 000 och 300 000 och miljöbundna bakterier är vanligast

5 åtgärder som stärker kornas motståndskraft

- Säkra energiförsörjning och mineralbalans under tiden kring kalvning
- Högsta nivå på vatten- och foderhygien i mjölkstallet
- Se till att alla liggytor är torra och rena
- Inför mjukgörande spendopp/-sprej i riklig mängd
- Säkra en stressfri djurhantering

2 åtgärder som skyddar korna från smitta

- Se över mjölkningen med hänsyn till hygien, rutiner och teknikfunktion
- Säkra noga kalvningsutrymmets hygien och smittskydd för friska kor och förstakalvare

3.4 Celltalet är mellan 150 000 och 300 000 och korna mjölkas i en robot

5 åtgärder som ger lugnare kor, lägre celltal och mera mjölk

- Säkra tillgång till vatten överallt där kor vistas och grovfoder 23 timmar per dygn
- 55-65 kor per robot i stallet
- Rätt spensprej i riklig mängd
- Minst 50-60 sekunders förbehandling innan spenkopparna sätts på
- Högsta nivå på vatten- och foderhygien i mjölkstallet

2 åtgärder som ger bra kotrafik

- Grovfoderförsörjning på bordet 7-8 kg under medelproduktionen i kogruppen
- Mjölkningsstillstånd efter kons laktationsdag och produktionsnivå

När detta är åtgärdat

- Välj vidare åtgärder utifrån bakteriespektrum för att nå under 150 000 i tanken

3.5 Celltalet är under 150 000 och andelen kor som behandlas för klinisk mastit är under 10 procent

- Säkra område för område i lämpligaste Celltalspyramid på www.vxa.se/Celltalsakuten

Celltalsakuten har alltid öppet

Celltalen i svenska besättningar kan med bättre skötsel nå 150 000 år 2020. Hörnstenar för att lyckas;

- Optimerad mjölkning
- Torrt och rent överallt kring spenarna,
- Skydd av friska kor längs hela livslinjen
- Foderbalans och mineralförsörjning
- Fokus på tiden kring kalvning.

Celltalsakuten är en portal på nätet där Du steg för steg får tips om vilka förebyggande åtgärder som behöver säkras för att nå lägre celltal, mer mjölk och bättre lönsamhet. Du når Celltalsakuten på länken:

www.vxa.se/Celltalsakuten

Kontakt

Veterinär Håkan Landin, Specialist i nötkreaturens sjukdomar
Expert juverhälsa och djurvälstånd, Växa Sverige Djurhälsa
010-471 06 78; 070-350 24 82
Hakan.landin@vxa.se

Friska juver ger mer mjölk och bättre lönsamhet

START > TJÄNA PENGAR > MIN BESÄTTNING > GÖR SÅ HÄR >

Bild 1: Celltalsakuten – Tjäna på att nå 150 000 i tanken!

Förändra i rätt ordning med pyramiderna i Celltalsakuten

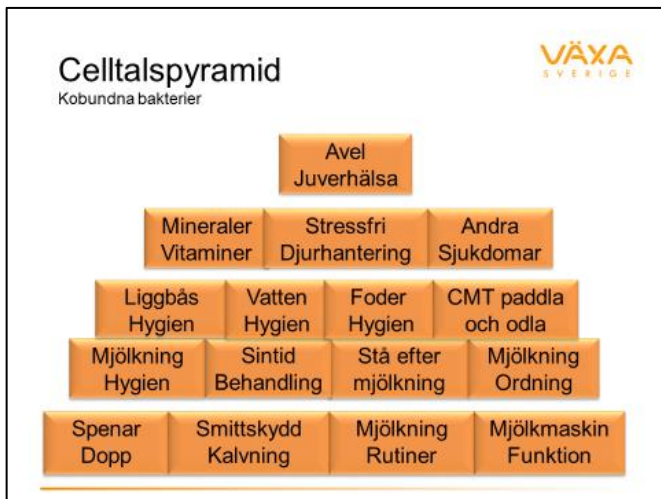

Bild 2: Celltalspyramid vid kobundna juverinfektioner

Kobundna, eller smittsamma, juverbakterier kallas så eftersom de smittar från ko till ko, oftast i anslutning till mjolkning. Det finns 16 olika skötselområden att kolla upp. Områdena fördelas på 4 nivåer utifrån hur stor påverkan de har på celltalet. Börja nerifrån och jobba dig uppåt i pyramiden mot slutmålet 150 000 i tanken.

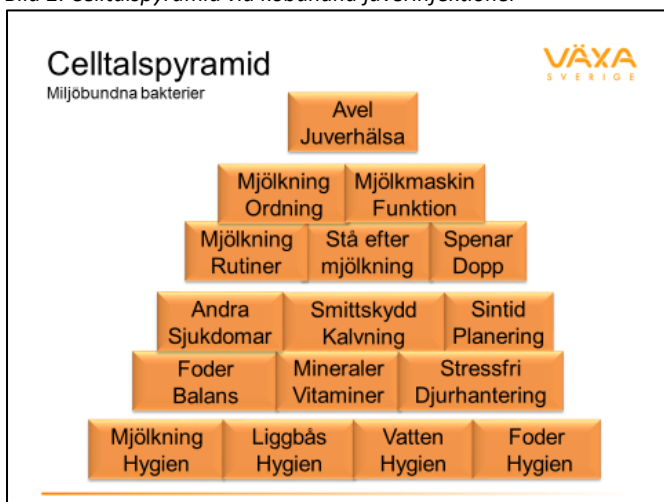

Bild 3: Celltalspyramid vid miljöbundna juverinfektioner

Miljöbundna juverbakterier kallas så eftersom de smittar från omgivningen till kon, oftast under tiden mellan mjolkningarna. Det finns 16 olika skötselområden att kolla upp. Områdena fördelas på 4 nivåer utifrån hur stor påverkan de har på celltalet. Börja nerifrån och jobba dig uppåt i pyramiden mot slutmålet 150 000 i tanken.

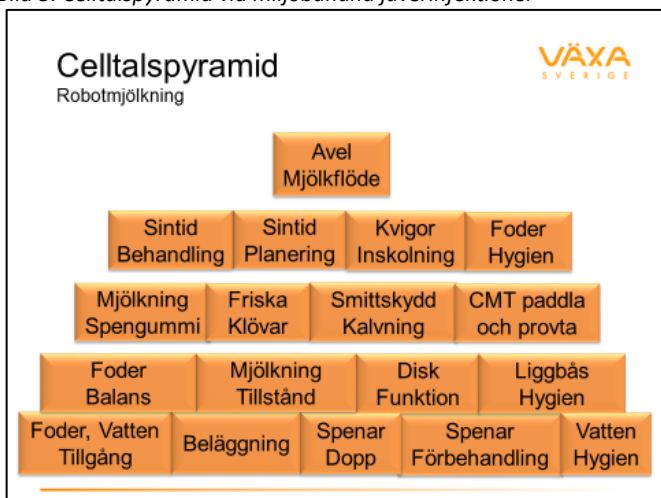

Bild 4: Celltalspyramid för robotbesättning

Vid automatisk mjolkning ersätts många arbetsrutiner av inställningar och teknikfunktion. Forskning och fallstudier har kunnat identifiera de 18 viktigaste riskområdena för höga celltal i AMS. Områdena fördelas på 4 nivåer utifrån hur stor påverkan de har på celltalet. Börja nerifrån och jobba dig uppåt i pyramiden mot slutmålet 150 000 i tanken.